

SXEDIO.F53

20.5.1948: ΤΟ ΑΚΕΛ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΣΤΗ ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗ ΟΤΙ ΔΕΝ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ. ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΚΑΙ Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ

Το ΑΚΕΛ και η Αριστερά Παράταξη ευρύτερα είχαν πάρει τις αποφάσεις τους και δεν δέχονταν τις συνταγματικές προτάσεις που τους διαβίβασε ο Πρόεδρος της Νομοθετικής Συνέλευσης ή Διασκεπτικής, Εντουαρτ Τζάκσον.

Τη θέση του το ΑΚΕΛ την επανέλαβε και σε επίσημη συνεδρία της Διασκεπτικής, την τέταρτη, στις **20 Μαΐου 1948**. Δεν δεχόταν ούτε και αυτή να συνεργασθεί με τον κυρίαρχο για το νέο σύνταγμα και οι άνθρωποι της στη Διασκεπτική ζήτησαν πραγματική αυτοκυβέρνηση ενώ προειδοποίησαν διά του Ιωάννη Κληρίδη, ηγέτη της Παράταξης Συνεργασίας και αρχηγού του νέου κινήματος ΕΑΣ (Εθνικοαπελευθερωτικού Συνασπισμού) που ήταν κάτι παρόμοιο με την παράταξη Εθνικής Συνεργασίας με άλλο όνομα, ότι θα αποσύρονταν από τη Διασκεπτική.

Η συνεδρία ήταν δραματική. Καλά λόγια δεν άκουσε ο Τζάκσον από κανένα Έλληνα που μίλησε στη συνεδρία αυτή. Μόνο ο αραβικής καταγωγής Μισιέλ Χούρης, υποστήριξε το προτεινόμενο Σύνταγμα και επιτέθηκε μάλιστα εναντίον του ΑΚΕΛ ότι δεν ήθελε το Σύνταγμα γιατί έβλεπε να χάνεται το έδαφος κάτω από τα πόδια του και το κύρος του, ενώ αναμένονταν δημαρχιακές εκλογές.

Από τη συνεδρία αυτή απουσίαζε ο Σωκράτης Ευαγγελίδης που έλειπε στο Λονδίνο ή προτίμησε να μεταβεί εκεί για να μη βρεθεί σε δυσκολότερη θέση.

Πρώτος μίλησε ο Πρόεδρος Εντουαρντ Τζάκσον που κάλεσε τα μέλη να μη απορρίψουν τις προτάσεις του:

" Εντιμοί Κύριοι,

Πέρασαν πάνω από έξι μήνες από την τελευταία συνεδρία μας, δεν νομίζω δε ότι είναι ανάγκη να σας

υπενθυμίσω ποιοι λόγοι οδήγησαν στην τόσο μακρά αυτή ανάπαυλα. Αποτέλεσμα της διακοπής και του κάθε τι που συνέβη στη διάρκεια της είναι να έχουμε σήμερα ενώπιον μας ένα σαφές και πολύ σημαντικό ζήτημα για την Κύπρο. Εχουμε τώρα ενώπιον μας πλήρη δήλωση της μορφής του συντάγματος, το οποίο η Κυβέρνηση της Α. Μ. επιθυμεί να δει εγκαθιδρυόμενο στην Κύπρο, εάν και ο Λαός το επιθυμεί.

Η παρούσα Συνέλευση είναι το σώμα, το οποίο η Κυβέρνηση της Α. Μ. εξέλεξε για να το συμβουλευθεί στο ζήτημα.

Στην απάντηση, την οποία η Συνέλευση θα δώσει δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι θα λάβει πλήρως υπόψη όλες τις τάσεις της δημόσιας γνώμης, όπως αυτές εκδηλώθηκαν αφότου αναγγέλθηκαν οι προτάσεις της Κυβέρνησης της Α. Μ. Το πρώτο λοιπόν και σπουδαιότερο ερώτημα, στο οποίο πρέπει να απαντήσουμε είναι το ακόλουθο: Η συνέλευση φρονεί ότι θα ήταν προς το συμφέρον του λαού της Κύπρου η συντομότερη δυνατή εγκαθίδρυση του συντάγματος που προτείνεται από την Κυβέρνηση της Α. Μ;

Προτείνω, όπως στο ερώτημα γίνει ψηφοφορία, αφού πρώτα παρασχεθεί πλήρης ευκαιρία για έκφραση των απόψεων σας. Εάν η απάντηση είναι καταφατική, τότε μπορούμε να χωρήσουμε στην εξέταση εκείνων των ζητημάτων, τα οποία η Κυβέρνηση της Α. Μ. αφήκε ανοικτά για περαιτέρω μελέτη. Μερικά από αυτά είναι ύψιστης σπουδαιότητας, θα ήταν όμως άσκοπο να συζητήσουμε τις ειδικές πρόνοιες, εάν δεν είμαστε έτοιμοι να αποδεχθούμε το γενικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα εφαρμοσθούν αυτές.

Τώρα νομίζω, ότι πρέπει να πω κάτι για το πιθανό αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Σεις, έντιμοι κύριοι, αντιπροσωπεύετε μεταξύ σας διάφορα τμήματα του πληθυσμού. Πιθανόν η ψηφοφορία να δίνει ότι η δική του γνώμη επικρατεί μεταξύ των αντιπροσώπων ενός μόνο τμήματος του πληθυσμού, αυτήν όμως δεν συμμερίζονται οι άλλοι. Σε τέτοια περίπτωση, η ελαφριά πλειοψηφία δεν θα μπορούσε να κρίνει την

τύχη του ζητήματος, απόκειται δε στην Κυβέρνηση της Α. Μ. να κρίνει κατά πόσο η ψήφος της συνέλευσης παρέσχε επαρκή διαβεβαίωση, ότι τυγχάνει της λαϊκής υποστήριξης, ώστε να δικαιολογείται εφαρμογή των προτάσεων.

Τώρα, έντιμοι κύριοι, προτού εκφράσετε τις απόψεις σας στις προτάσεις της Κυβέρνησης της Α. Μ. επιθυμώ να πω και εγώ κάτι γι' αυτά. Είναι σαφές ότι δεν αποτελούν προσφορά πλήρους αυτοκυβέρνησης και όσοι από σας θέλετε αυτοκυβέρνηση είναι λογικό να απογοητευτείτε. Επειδή, όμως η Κυβέρνηση της Α. Μ. θεώρησε ότι δεν μπορούσε στο παρόν να εγκαθιδρύσει πλήρη αυτοκυβέρνηση στην Κύπρο, τούτο δεν σημαίνει ότι ο λαός της Κύπρου θεωρείται ως κατώτερος από το λαό της Κεϋλάνης, της Μάλτας ή οποιουδήποτε άλλου τμήματος της Κοινοπολιτείας.

Καμμιά άλλη χώρα της Κοινοπολιτείας, ούτε και αυτές οι μεγάλες σήμερα κτήσεις δεν πέτυχαν ποτέ πλήρη έλεγχο των υποθέσεων τους, προτού διέλθουν για μακρό χρονικό διάστημα την οδό έμπρακτης πολιτικής πείρας. Η Κύπρος δεν είχε μέχρι τούδε την ευακίρια να διέλθει από τέτοια οδό. Δεν είναι ζήτημα πνευματικής ανάπτυξης, μόρφωσης και πολιτισμού. Ολα αυτά δυνατόν να υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ ενός λαού, εν τούτοις όμως, πιθανόν για οποιονδήποτε λόγο να συμβεί, ώστε να υπάρχει οποιαδήποτε ασφαλής ένδειξη ύπαρξης πραγματικής βάσης για πλήρη δημοκρατικό έλεγχο των δημόσιων υποθέσεων. Ολοι το γνωρίζουν αυτό.

Θα ήταν άσκοπο να εξετάσουμε ποιος ευθύνεται για το γεγονός ότι στην Κύπρο δεν παρασχέθηκε πληρέστερη ευκαιρία προς απόκτηση μεγαλύτερης πολιτικής πείρας. Παραμένει το γεγονός, ότι για δεκαέξη και πλέον χρόνια, η Κύπρος δεν είναι η αντιπροσωπευτική Κυβέρνηση.

Και για πενήντα και πλέον χρόνια η πορεία των γεγονότων δεν ευνόησε γενική ανάπτυξη της πολιτικής ευθύνης, δεν λέγω τίποτε για τις κοινοτικές διαιρέσεις, παρόλον αυτές αποτελούν

σαφώς σπουδιαότατο παράγοντα, ο οποίος πρέπει να ληφθεί υπόψη. Είναι γεγονότα τα οποία ανεξάρτητα από αιτίες, που τα προκάλεσαν, δεν μπορούν να αγνοηθούν απο οποιονδήποτε που έχει στην καρδιά του την πραγματική ευημερία της Κύπρου.

Οι προτάσεις ενώπιον σας δεν είναι καθόλου μειωτικές, είμαι δε βέβαιος ότι σε αυτό συμφωνεί και κάθε άλλος, ο οποίος αντιλήφθηκε πραγματικά το μέγεθος της προσφερόμενης ευκαιρίας. Συμφωνώ από την αρχή, ότι η μορφή του προσφερόμενου τώρα συντάγματος είναι πολύ δύσκολη ώστε να εξηγηθεί σε πρόσωπα, που δεν είναι εξοικειωμένα με τέτοια θέματα. Προς πλήρη κατανόηση του συντάγματος που προσφέρει είναι ανάγκη να έχουμε μια εικόνα για το πως αυτό θα λειτουργήσει. Και για να το κάνουμε αυτό είναι ανάγκη να γνωρίζουμε, όχι μόνο τι συμβαίνει σε ένα Νομοθετικό, αλλά και σε ένα Εκτελεστικό Συμβούλιο. Αντιλαμβάνομαι, λοιπόν, ότι μερικοί από εμάς συνάντησαν μεγάλη δυσκολία στην προσπάθεια τους να εξηγήσουν το σύνταγμα στους οπαδούς τους. Από τις γνώμες που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο κατέληξα στο συμπέρασμα, ότι η τέτοια προσπάθεια σας δεν στέφθηκε σε όλες τις περιπτώσεις από επιτυχία.

Ας ρίξουμε, λοιπόν ένα βλέμμα στις συναγματικές προτάσεις και ας προσπαθήσουμε να δούμε πως αυτές θα λειτουργήσουν. Στη βάση τους οι προτάσεις, τις οποίες έχετε ενώπιον σας δεν είναι νέες. Κατ' ουσίαν είναι οι ίδιες με εκείνες, τις οποίες έθεσα ενώπιον σας πριν από επτά μήνες και τις οποίες τότε προσπάθησα να εξηγήσω κατά το δυνατό. Ας τις εξετάσουμε και πάλι.

Όσον αφορά το Νομοθετικό, δεν είναι δύσκολο να αντιληφθούμε την κατάσταση. Είναι σαφές σε όλους ότι το νομοθετικό που προτείνεται, δεν έχει κανένα από τα μειονεκτήματα εκείνα, τα οποία συνέτειναν τόσο στην εξασθένηση της εμπιστοσύνης των μελών και του κοινού εξίσου στο Νομοθετικό του 1931. Αυτοί όμως αποτελούν απλώς το αντιστάθμισμα των πολύ μεγαλύτερων εξουσιών, τις οποίες το νέο Νομοθετικό

θα έχει στην πραγματικότητα, λόγω της μεταβληθείσης σύνθεσης του. Θα υπάρξει πραγματικά και όχι νόθα πλειοψηφία. Ο γενικός σκοπός όλων αυτών των περιορισμών είναι η κατοχύρωση κατά της δημιουργίας σύγχυσης και ανωμαλίας, σε περίπτωση κατά την οποία θα δημιουργούνται τέτοιες συνθήκες από οποιαδήποτε βεβιασμένες ενέργειες του Νομοθετικού ή από την έξαψη παθών ή εξαιτίας οποιουδήποτε ζητήματος, που εξέρχεται από την αρμοδιότητα του Νομοθετικού. Οι κύριοι περιορισμοί υπόκεινται στην αίρεση του κυβερνήτη, αφιβάλλω δε εάν οποιοσδήποτε λογικός άνθρωπος θα ενίστατο ειλικρινά στην ύπαρξη των εξουσιών αυτών, εάν εξασφάλιζε τη διαβεβαίωση ότι αυτές θα χρησιμοποιηθούν με λογικότητα.

Εισηγούμαι, λοιπόν, έντιμοι κύριοι, ότι η μόνη βάση στην οποία μπορούμε να συζητήσουμε επωφελώς το σύνταγμα που προτείνεται, είναι να λάβουμε ως δεδομένο ότι οι εξουσίες, τις οποίες τούτο παρέχει θα χρησιμοποιηθούν λογικά, όχι μόνο από τον Κυβερνήτη, αλλά και από τους αιρετούς αντιπροσώπους του λαού. Εάν από οποιαδήποτε πλευρά υπάρχει κάποια σοβαρή παράλειψη, αναμφίβολα θα προκύψουν δυσκολίες, ίσως δε και αδιέξοδο.

Υπό την ανωτέρω προϋπόθεση νομίζω ότι όλοι θα συμφωνήσουν, ότι το προτεινόμενο Νομοθετικό αντιπροσωπεύει πραγματικά μεγάλη πρόοδο, σε σύγκριση με κάθε τι που η Κύπρος είχε προηγουμένως. Αλλά κατά τη δική μου γνώμη, πολύ μεγαλύτερη πολιτική πρόοδο αντιπροσωπεύουν οι προτάσεις για την ανάληψη εκτελεστικής ευθύνης από αιρετά μέλη του Νομοθετικού. Αυτό είναι το μέρος του προτεινόμενου συντάγματος για τη σκιαγράφηση της εφαρμογής του οποίου συναντούμε τις μεγαλύτερες δυσκολίες σ' αυτό δε ακριβώς το μέρος επιθυμώ να επισύρω ιδιαίτερα την προσοχή σας. Η επιτυχία αυτών των προτάσεων εξαρτάται όπως και των άλλων, από την υπόθεση την οποία σας έχω ήδη ζητήσει να κάμετε: Οτι και οι δύο παρατάξεις θα ενεργήσουν με λογικότητα.

Με την προϋπόθεση αυτή, εγώ προσωπικά πιστεύω, ότι όταν αποκτηθεί κάποια πείρα και όταν επιτελεσθεί αρκετό μέρος του σκληρού έργου, μικρή διαφορά θα υπάρξει στην πράξη, μεταξύ της θέσης των συμβούλων, για τους οποίους κάμνει μνεία ο υπουργός των Αποικιών και της θέσης των Υπουργών όπως κανονικώς αποκαλούνται αυτοί.

Πήρα μέρος σε εκτελεστικά συμβούλια και Υπουργικές επιτροπές για 20ετία και πλέον και γνώρισα πολλά διορισμένα ανεπίσημα μέλη Εκτελεστικών Συμβουλίων. Εκείνα από αυτά, τα οποία είχαν την απαιτούμενη ικανότητα κι ήσαν πρόθυμα να εκτελέσουν το αναγκαίο έργο, εξάσκησαν μεγάλη επιρροή στη διακυβέρνηση και όταν ακόμη δεν μετείχαν στο Νομοθετικό. Πόσο μεγαλύτερη θα ήταν η επιρροή ενός συμβούλου, ο οποίος είναι ο ίδιος αρχηγός του πλειοψηφούντος Κόμματος στο Νομοθετικό και μπορεί, με τους συναδέλφους του στο Νομοθετικό και μπορεί με τους συναδέλφους του στο Εκτελεστικό Συμβούλιο, να ελέγχει την πλειοψηφία στο Νομοθετικό;

Κανένας Κυβερνήτης δεν επιθυμεί να βρίσκεται πάντοτε σε διαπληκτισμούς με το Νομοθετικό του ή το Εκτελεστικό Συμβούλιο. Θα εμπλεκόταν γρήγορα σε δυσκολίες με ανώτερες εξουσίες εάν η λογική δεν βρισκόταν πάντοτε με το μέρος του. Και εάν η λήψη πρόνοιας για χρήματα προς διεξαγωγή του Κυβερνητικού έργου εξαρτάται κατά πρώτο λόγο, όπως θα συμβαίνει, από την έγκριση του Νομοθετικού, κανένας Κυβερνήτης δεν μπορεί να απορρίψει λογικές προτάσεις, έστω και εάν δεν συμφωνεί πλήρως με αυτές και να χρησιμοποιήσει ειδικές εξουσίες του προς ανατροπή της απόφασης του Νομοθετικού.

Οχι, έντιμοι κύριοι. Το σύνταγμα που σας προσφέρεται δεν είναι ψευδοσύνταγμα. Στηρίζεται σε μεγάλη πραγματική πείρα. Λαμβάνει πλήρως υπόψη τη θέση της μειονότητας. Είναι ελαστικό στα άκρα και έχει τις δικές του ικανότητες ανάπτυξης και επέκτασης. Τίθεται ενώπιον σας με όλο το κύρος της

Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας και με δηλώσεις καλής πίστης και καλής θέλησης για τις οποίες δεν έχετε λόγο να αμαφιβάλλετε.

Εγώ ο ίδιος είμαι πεπεισμένος ότι η ορθή απόφαση, για χάρη των συμφερόντων του Κυπριακού λαού, θα είναι να αποδεχθεί την προσφορά, η οποία γίνεται προς αυτόν, μέσω σας".

Ακολούθως μίλησαν οι Ιωάννης Κληρίδης και Πλουτής Σέρβας που απέρριψαν τις προτάσεις και ζήτησαν σύνταγμα αυτοκυβέρνησης. Προειδοποίησαν επίσης ότι σε περίπτωση που δεν θα εισακούοταν η πρόταση τους δεν θα ήταν διατεθειμένοι να συνεχίσουν να συμμετέχουν στη Συμβουλευτική.

Ο Ιωάννης Κληρίδης που μίλησε πρώτος είπε ότι το σύνταγμα δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντα του λαού και ότι ο καθορισμός της πολιτικής θα βρισκόταν αποκλειστικά στα χέρια του Κυβερνήτη.

Επίσης είπε ότι οι αντιπρόσωποι που θα εκλέγονταν δεν θα είχαν πραγματική δύναμη στα χέρια τους, ενώ δεν παρεχόταν στους εκλογείς το δικαίωμα, αν δεν ήσαν ικανοποιημένοι από την πολιτική της Κυβέρνησης να τη διώξουν και να φέρουν στην εξουσία άλλη.

Ο Κληρίδης είπε ότι με τέτοιες προτάσεις δεν μπορούσε να συνεργασθεί. Είπε ο Κληρίδης:

"Κύριε,

Κατέστη σαφές ότι η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας δεν είναι διατεθειμένη να παραχωρήσει στην Κύπρο σύνταγμα που να εξασφαλίζει υπεύθυνη κυβέρνηση στο λαό. Εχουμε τώρα ενώπιον μας ένα πλήρες προσχέδιο του τύπου συντάγματος, το οποίο η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας είναι πρόθυμη να υιοθετήσει, εάν επιθυμήσει τούτο ο λαός, και το οποίο υπόκειται μόνο σε τροποποιήσεις σε ορισμένες λεπτομέρειες μετά τη διατύπωση των απόψεων της συνέλευσης.

Το προτεινόμενο σχέδιο είναι ουσιαστικά παρόμοιο με εκείνο το οποίο εκτέθηκε στη συνέλευση αυτή, από σας κύριε, τον π. Νοέμβριο. Εχω μελετήσει με

μεγάλη προσοχή και χωρίς οποιαδήποτε προκατάληψη, με σκοπό να βρω την έκταση των ωφελημάτων, τα οποία θα είχε ο κυπριακός λαός, από το προτεινόμενο σχέδιο συντάγματος. Τα μελέτησα επίσης και από την άποψη του αυτοσεβασμού, γι' αυτόν και το λαό, από μέρους του οποίου μιλά. Και προτού εκθέσω τα συμπεράσματά μου, προτίθεμαι να δώσω σε συντομία τους λόγους για τα τέτοια συμπεράσματα.

Σαφής σκοπός των προτάσεων είναι να διατηρήσουν τον πλήρη έλεγχο της Κυβέρνησης όσον αφορά την εκτελεστική πλευρά, στα χέρια του Κυβερνήτη, βοηθούμενου από ένα Εκτελεστικό Συμβούλιο, το οποίο θα αποτελείται από ανώτερους αξιωματούχους και 4 τουλάχιστον συμβούλους που διορίζονται από τον Κυβερνήτη από το κόμμα της πλειοψηφίας στο Νομοθετικό. Οι εκτελεστικοί σύμβουλοι, επίσημοι και ανεπίσημοι, θα συμβουλεύουν απλώς τον Κυβερνήτη, ο οποίος θα είναι ελεύθερος να μη ακολουθεί τη συμβουλή τους, και σε τέτοια περίπτωση, θα είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει έκθεση για τη διαφωνία του και να εξηγεί τους λόγους της τέτοιας διαφωνίας προς τον υπουργό των Αποικιών.

Αποτέλεσμα τούτου θα είναι ο καθορισμός της Κυβερνητικής πολιτικής θα βρίσκεται αποκλειστικά στα χέρια του Κυβερνήτη και θα υπόκειται μόνο σε τυχόν επίδραση στην οποία θα είχε η συμβουλή των συμβούλων του στο εκτελεστικό, η ελεύθερη συζήτηση των δημόσιων υποθέσεων στο νομοθετικό και οι επερωτήσεις των μελών σ' αυτό. Έτσι ο κυπριακός λαός καλείται να δώσει απόλυτη εμπιστοσύνη και να εξαρτάται απόλυτα από την καλή θέληση του Κυβερνήτη στη διαχείριση των δικών του δικαίων υποθέσεων και στην πραγματικότητα να μη έχει εμπιστοσύνη ότι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του θα έχουν την ικανότητα να τον διοικούν ή ότι ενεργούν με καλή πίστη πράττοντες έτσι.

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας καθορίζοντας τις συνταγματικές αυτές προτάσεις, φαίνεται να στηρίζεται στην αντίληψη ότι οι εσωτερικές

υποθέσεις της Κύπρου η εκπαιδευτική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη του λαού της και η ευημερία του, είναι υπόθεση αποκλειστικά δική της. Στον κυπριακό λαό, θα επιτραπεί μόνο να εκφράζει τις απόψεις του στα ζητήματα αυτά στο Νομοθετικό και στο Εκτελεστικό μέσω των εκλεγμένων αντιπροσώπων του, αλλά ο Κυβερνήτης, αφού ακούσει αυτές τις απόψεις, θα έχει το δικαίωμα να αποφασίσει τι είναι ορθό και τι είναι λανθασμένο.

Μια τέτοια αντίληψη είναι λανθασμένη και δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή ως βάση για συζήτηση. Επιμένουμε ότι οι εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου είναι αποκλειστικό ζήτημα και ενδιαφέρον του λαού της. Διότι είναι αυτός ο λαός που πληρώνει τους φόρους, οι οποίοι απαιτούνται για τη διατήρηση της ειρήνης και της τάξης στη νήσο και για την ανάπτυξη του προς όλες τις κατευθύνσεις. Είναι αυτός ο λαός, που πρέπει να έχει τι είναι ορθό και τι εσφαλμένο για τον εαυτό του. Είναι αυτός που πρέπει να έχει δικαίωμα να εκλέγει τους κυβερνώντες του και να τους κρατεί υπόλογους για τις πράξεις και την αδράνεια τους.

Αναγνωρίζω ότι σήμερα δυο σημαντικοί παράγοντες εξασθενούν τη βάση του εγχειρήματος του και παρέχουν σημαντική υποστήριξη στη στάση της κυβέρνησης. Αφ'ενός η τουρκική μειονότητα κατέστησε σαφές ότι δεν εμπιστεύεται την ελληνική πλειονότητα και δεν θέλει κυβέρνηση υπόλογη στους εκλογείς της. Αφ'ετέρου ένα σημαντικό τμήμα της ελληνικής πλειονότητας με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο και το οποίο καυχάται ότι αποτελεί την καταπληκτική πλειοψηφία του ελληνικού στοιχείου, αρνήθηκε να συμμετάσχει σ' αυτή τη συνέλευση, απορρίπτουν οποιαδήποτε μορφή συντάγματος, στο οποίο αξιούν μόνο την απόδοση της Κύπρου στην Ελλάδα και εσφαλμένα μας κατηγορούν ότι έχουμε εγκαταλείψει την αξίωση για Ένωση για χάρη των συνταγματικών μεταρρυθμίσεων, πράγμα που ουδέποτε εκάμαμε, και ταυτόχρονα κατηγορούν την Κυβέρνηση ότι προωθεί τον κομμουνισμό στην Κύπρο με το να

αποδέχεται τη συνεργασία μας στη "Συνέλευση αυτή.

Βλέπω ότι οι δυο αυτοί παράγοντες ενισχύουν την Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας στην άποψη ότι πρέπει να διατηρήσει πλήρη έλεγχο στη διακυβέρνηση των εσωτερικών πραγμάτων της Κύπρου. Αλλά δεν θα αφεθώ να παρασυρθώ εξ αιτίας των δυο αυτών παραγόντων από την ορθή συνταγματική οδό, και να εγκαταλείψω τη συνηγορία μου υπέρ του δικαιώματος του λαού, ο οποίος πληρώνει για να ασκεί πλήρη έλεγχο στη διακυβέρνηση των δημόσιων υποθέσεων.

Εγινε εισηγήση ότι, ενόψει των σημερινών περιστάσεων, θα έπρεπε προς το παρόν να αποδεχθούμε ένα σύνταγμα, το οποίο υπολείπεται της αυτοκυβέρνησης προς την οποία θα οδηγούμαστε βαθμιαία. Το επιχείρημα αυτό δεν ευρίσκει σε μένα απήχηση για τους ακόλουθους δύο λόγους:

Δεν βλέπω ότι αξίζει τον κόπο να ριφθεί ο λαός στην εκλογική διαπάλη για να εκλέξει αντιπροσώπους, οι οποίοι δεν θα έχουν πραγματική δύναμη να φέρουν σε πέρας οποιαδήποτε πολιτική.

Το μέγιστο, το οποίο θα μπορούσε να υποσχεθούν οι υποψήφιοι προς τους εκλογείς τους, είναι ότι θα καταβάλουν όλη τους την προσπάθεια για να επηρεάσουν την Κυβέρνηση να διαθέσει χρήματα, τα οποία πληρώνουν γι'αυτόν ή εκείνο το σκοπο ή για να υιοθετήσει αυτό ή εκείνο το μέτρο. Εάν δεν επιτύχουν θα παρουσιασθούν στις επόμενες εκλογές ενώπιον των εκλογέων τους, ισχυριζόμενοι ότι έκαμαν ότι μπορούσαν, αλλά απέτυχαν να πείσουν την Κυβέρνηση να υιοθετήσει την πολιτική τους. Το αποτέλεσμα θα είναι η ανεπιθύμητη σύγκρουση μεταξύ των αντιπροσώπων του λαού και της Κυβέρνησης. Μια τέτοια σύγκρουση όχι μόνο θα επιδρούσε βλαβερά στα συμφέροντα της νήσου, αλλά θα οδηγούσε και σε ταραχές ως εκείνες για τις οποίες έχουμε πείρα στο παρελθόν λόγω παρόμοιων αιτίων και παρόμοιων λόγων.

Το σύνταγμα που προτείνεται δεν αφήνει ασφαλιστική δικλείδα για τους εκλογείς. Εάν οι εκλογείς δεν είναι ικανοποιημένοι με την

κυβερνητική πολιτική, δεν έχουν την ευκαιρία να εκδιώξουν από την αρχή εκείνους, την πολιτική των οποίων αποδοκιμάζουν. Η κατάσταση αυτή δυνατό να οδηγήσει σε ξέσπασμα το οποίο θα απαιτούσε βία και αιματοχυσία για να τεθεί υπό έλεγχο, πράγμα το οποίο πρέπει να αποφευχθεί με κάθε μέσον. Πιστεύω ότι σκοπός του συντάγματος πρέπει να είναι η εκμηδένιση της ανησυχίας. Φοβούμαι ότι το σύνταγμα που προτείνεται δεν εκμηδενίζει την ανησυχία. Την υποθάλλει. Και είμαι πεπεισμένος ότι μακριά από του να εξασφαλίζει οποιανδήποτε πραγματική ωφέλεια στο λαό, στο τέλος θα του προξενήσει κακό.

Δυνατόν όμως να λεχθεί γιατί να μη δοκιμασθεί αυτό; Γιατί δεν δίδετε την συγκατάθεση σας για να δοκιμασθεί; Η απάντησή μου είναι ότι δεν μπορώ να συγκατατεθώ σ' αυτό για τους λόγους τους οποίους έχω ήδη αναπτύξει και για ένα άλλο σπουδαίο λόγο. Το να συγκατατεθώ σημαίνει ότι παραδέχομαι ότι δεν υπάρχουν ικανοί και αξιόπιστοι Κύπριοι, στους οποίους ο Κυπριακός λαός να δύναται να εμπιστευθεί τη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων. Μια τέτοια παραδοχή δεν είμαι ούτε διατεθειμένος ούτε εξουσιοδοτημένος να κάμω. Αποδεχόμενος το σχέδιο που προτείνεται είναι να θέτω υπό κρίση το εάν ο κυπριακός λαός είναι αρμόδιος να διευθύνει τις δικές του υποθέσεις, και ότι χρειάζεται ακόμη την κηδεμονία των επισήμων που διορίζονται από την Κυβέρνηση της Α. Μ.

Ετσι βλέπω το ζήτημα. Και τούτο με οδηγεί στην απόφαση να μη μετάσχω σε οποιαδήποτε συζήτηση των λεπτομερειών του συντάγματος που προτείνεται.

Δεν επιθυμώ οποιανδήποτε ευθύνη με αυτά. Εχω ήδη, μαζί με τους επτά άλλους Έλληνες συναδέλφους της συνέλευσης, υποβάλει τις απόψεις μας ως προς το σύνταγμα, το οποίο είμαστε διατεθειμένοι να αποδεχθούμε.

Δυστυχώς όμως οι απόψεις μας απερρίφθησαν και πρέπει να διακόψω τη συνεργασία μου με τη συνέλευση. Ο,τι εύχομαι είναι όπως η Κυβέρνηση της Α.

Μεγαλειότητας, αντιληφθεί σαφώς την άποψη μας όπως αντιληφθήκαμε τη δική της. Από μέρους μου και από μέρους του λαού για τον οποίο μιλώ, ζητώ σύνταγμα με αυτοκυβέρνηση πλήρως υπεύθυνο έναντι του λαού, ο οποίος πρέπει να αφαθεί και να βοηθηθεί να επεξεργασθεί το δικό του του τρόπο για την ανάπτυξη του προς όλες τις κατευθύνσεις και για την ευημερία του, στηριζόμενος στη δική του εργασία και ζητώντας την καλύτερη εποικοδομητική συμβουλή εμπειρογνομόνων, τους οποίους ο ίδιος θα εκλέξει και για τους οποίους θα πλήρωνε ο ίδιος χωρίς να περιμένει οικονομική ενίσχυση από το Βρετανό φορολογούμενο".

Μετά τον Κληρίδη μίλησε ο Πλουτής Σέρβας που αναφέρθηκε στην υπόσχεση του υπουργού των Αποικιών προς τη διμελή αντιπροσωπεία των 8 χιλιάδων μελών της Διασκεπτικής- υπόσχεση που τόνιζε ότι "οι συνταγματικές προτάσεις της Βρετανικής Κυβέρνησης θα είναι τέτοιες, ώστε οι Κύπριοι να μη χάσουν την εμπιστοσύνη τους προς το Υπουργείο".

Αναφέρθηκε επίσης στην επίσημη πρόσκληση του Κυβερνήτη για τη συμμετοχή στη Διασκεπτική και πρόσθεσε:

"Η πρόσκληση μιλούσε για εγκαθίδρυση συντάγματος που θα εξασφάλιζε τη "συμμετοχή του Κυπριακού λαού στη ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ των εσωτερικών υποθέσεων της Νήσου" και υπογράμμιζε ότι "δεν υπάρχει τίποτα γραμμένο, με αόρατο μελάνι, πάνω στην περγαμηνή που κληθήκατε να γράψετε σύμφωνα με τους όρους εντολής, τις συστάσεις σας".

Κι όμως αυτά διαψεύστηκαν από την πρώτη μέρα της Διασκεπτικής.

Δεν είχαμε προλάβει να πάρουμε την πέννα για να γράψουμε στην περγαμηνή τις συστάσεις μας και σεις, Κύριε Πρόεδρε, ξεδιπλώνατε μπροστά μας ένα ολάκερο σχεδιάγραμμα συντάγματος πο υιοθετείτο στην κάθε γραμμή του, ενώ οι προτάσεις (γι' αυτοκυβέρνηση) ήταν ολοκληρωτικά απαράδεκτες,

χωρίς κανένα δικαιολογητικό να δίδεται.

Όλα αυτά, όπως έχουν εξελιχθεί δεν παρουσιάζουν καμιά ειλικρίνεια. Και το αόρατο μελάνι έχει χρησιμοποιηθεί και οι συστάσεις έχουν πλήρως περιορισθεί, παρά τις ρητές υποσχέσεις στη Βουλή των Κοινοτήτων κατά την 28η του Γεννάρη".

Στη συνέχεια ο Πλουτής Σέρβας ανέλυσε γιατί τα ελληνικά μέλη δέχθηκαν να παραστούν στη Διασκεπτική και πρόσθεσε:

"Οφείλαμε, με βάση την επίσημη πρόσκληση αν μπορούμε στη Διασκεπτική. Τα βήματά μας προς αυτή τα έσυρε το λαϊκό καθήκον για να γράψουμε πάνω στην περγαμηνή, συστάσεις, για ένα πραγματικά δημοκρατικό σύνταγμα. Είπαμε τότες: Στο ενδιαμέσο διάστημα που μας χωρίζει από την εθνική μας αποκατάσταση μέσα στους κόλπους της μητέρας Πατρίδας, οφείλουμε να εκφράσουμε τη θέληση του λαού που αντιπροσωπεύουμε, ώστε σ'αυτόν να παραχωρηθούν πραγματικές εξουσίες για να διαχειρίζεται τα εσωτερικά του προβλήματα".

Ο Σέρβας χαρακτήρισε την απάντηση του υπουργείου Αποικιών ως αντιλαϊκή και συνέχισε:

"Υπάρχει καταφανής προσανατολισμός προς τα αντιδραστικά στοιχεία (κάθε μορφής) ενώ ολοκληρωτικά έχει περιφρονηθεί η πολιτική ωριμότητα του λαού μας. Θα μπορούσε κανείς να πει, πως με τον τρόπο που οι συνταγματικές προτάσεις έχουν διατυπωθεί, αποτελούν εμπαιγμό και προς την διεθνή Κοινή γνώμη και προς το λαό μας. Δίκαια σ' αυτές ο λαός βλέπει μια περιφρόνηση στα δίκαια του και μια ύβρη στον πολιτισμό του".

Ο Σέρβας είχε βαριές φράσεις και για το Σύνταγμα που το χαρακτήρισε ψευδοσύντασμα και το περιεχόμενο του αντιδραστικό.

Επίσης αναφέρθηκε στο Εκτελεστικό Συμβούλιο και ρώτησε:

"Πώς αυτοί, οι εκτελεστικοί σύμβουλοι, θα διαμορφώνουν την πολιτική; Ποιές οι εξουσίες τους; Ποιοί θάναι οι υπεύθυνοι-αυτοί οι εκτελεστικοί

σύμβουλοι ή οι τμηματάρχες; Ποιος, ποιον θα υπακούει; Και ποιο το αποτέλεσμα όταν η Βουλή θα δικαιώνει τον "Εκτελεστικό και ο Κυβερνήτης τον τμηματάρχη";

Καταρρίπτεται ο ισχυρισμός ότι οι αβεβαιότητες και "δυσκολίες μπορούν να υπερπηδηθούν εύκολα, με καλή θέληση από μέρους και των δυο των πλευρών" και τονίζεται ότι καμμιά οριστικά εγγύηση δεν υπάρχει για σεβασμό προς τις αποφάσεις της Βουλής".

Ο Σέρβας είπεν ότι με τις νέες προτάσεις νοθεύεται η λαϊκή πλειοψηφία και κατέληξε:

"Είμαστε ένας λαός που πάντοτε ζήσαμε κάτω από χτυπήματα. Κάτω απ' αυτά τα χτυπήματα έχει γιγαντωθεί αυτό το αίσθημα της μη εμπιστοσύνης. Και δεν υπάρχει ούτε ένα παράδειγμα Κυβερνητικής τακτικής, που να έχει επιτρέψει στο λαό να δει με διάθεση στην Κυβέρνηση για τη λύση των προβλημάτων του. Βασικό μας αίτημα είναι η εθνική μας αποκατάσταση και μόνο η παροχή αυτοκυβέρνησης μπορεί να αποκαταστήσει τις σχέσεις μεταξύ του Κυπριακού και του αγγλικού λαού.

Μπορεί η Βρετανική Κυβέρνηση, να κάμει κάτι προς αυτή την κατεύθυνση; Τότε μπορούμε να προχωρήσουμε. Είναι αυτό αδύνατον για σας; Τότε καθίσταται φανερό πως ούτε γω, ούτε οι άλλοι αιρετοί Έλληνες αντιπρόσωποι σ' αυτή τη συνέλευση, μπορούμε να προσφέρουμε καμμιά υπηρεσία. Με το λαό μας έξω απ' αυτή την Συνέλευση θα συνεχίσουμε τις ενέργειες μας. Κανείς δεν θα μας αδικήσει. Κάμνουμε εκείνο, που κάθε γνήσιο παιδί του αγγλικού Λαού, με τιμή και περηφάνεια θα έκαμνε, αν βρισκόταν στην ίδια θέση που βρισκόμαστε εμείς".

Τελευταίος μίλησε ο δικηγόρος Κ. Χούρρης από τη Λεμεσό που είπε ότι το προτεινόμενο σύνταγμα ήταν καλό και ότι ο Κυπριακός λαός το ήθελε.

Συνέχισε:

"Έχω ακούσει, όσα είπαν οι κ.κ. Κληρίδης και

Σέρβας. Οι λόγοι των δεν μου έκαμαν εντύπωση. Διότι δεν έλαβαν υπόψη στους την πραγματικότητα. Οσα ακούσαμε σήμερα το απόγευμα, μπορεί να είναι "μανούβρες". Εκείνο που θα μας έκαμνε εντύπωση είναι τα αίτια για να απορρίψουμε το προτεινόμενο σύνταγμα. Γι αυτά τίποτα δεν είπαν οι κ.κ. Κληρίδης και Σέρβας. Ο λόγος των μπορούσε να περιστραφεί στο γιατί δεν μπορούμε ν'αχουμε από τώρα αυτοκυβέρνηση. Ατυχώς, το ζήτημα αυτό ουδέποτε συζητήθηκε, ούτε η συνέλευση μπόρεσε να έχει τη συλλογική γνώμη των μελών της στο σπουδαίο αυτό ζήτημα.

Κανέννας από αυτούς που μίλησαν δεν πρότεινε σύνταγμα σύμφωνο με την πραγματικότητα και κανέννας δεν υπεστήριξε ότι στην παρούσα περίοδο πλήρης αυτοκυβέρνηση, θα ήταν καταστρεπτική για τα καλύτερα συμφέροντα της νήσου.

Η Ελληνική δεξιά αρνήθηκε τη συνεργασία της αμέσως από την αρχή. Δύο, τώρα, δρόμοι υπάρχουν. Είναι πιθανόν, πρώτο η Α. Ε. να αποφασίσει να μας διαλύσει. Το άλλο ενδεχόμενο είναι να μας αφήσει να συνεχίσουμε τις εισηγήσεις μας. Στην πρώτη περίπτωση η Κυβέρνηση δυνατόν να συντάξει η ίδια το Σύνταγμα ή να συνεχίσει να μας διοικεί με το παρόν καθεστώς. Εισηγούμαι όπως, η πρώτη συνέλευση, η οποία θα προκύψει από το λαό, κάμει εισηγήσεις για την τροποποίηση του συντάγματος.

Είμαι πεπεισμένος ότι το παρόν σχέδιο είναι καλό για να αρχίσουμε. Αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσε να ήταν περισσότερο φιλελεύθερο, χωρίς βλάβη των συμφερόντων της Μεγάλης Βρετανίας.

Πιστεύω ότι οι Αριστεροί απορρίπτουν το σύνταγμα που προτείνεται για να αποκαταστήσουν το κύρος τους που κλονίστηκε μεταξύ του λαού. Κανέννας δεν μπορούσε να τους μεφθεί γι' αυτό. Μη λησμονούμε ότι μετά ένα έτος θα διεξαχθούν νέες δημοτικές εκλογές και οι Αριστεροί δεν θα δέχονταν να μειωθεί η κομματική τους επιρροή στις εκλογές αυτές ή τις βουλευτικές εκλογές που τυχόν θα προκηρυχθούν".

Σαν τέλειωσε ο Χούρρης, ο Τζάκσον κοίταξε το

ρολόϊ του. Είχαν περάσει τέσσερις ώρες και ακόμα μόνο τέσσερις ομιλητές είχαν εκφράσει τις απόψεις τους.

Ετσι διέκοψε τη συνεδρία και συγκάλεσε νέα για την επομένη **21** Μαΐου ελπίζοντας ότι θα άκουσε και άλλα καλά λόγια για τις προτάσεις του Υπουργού του, όπως αυτά που είχε πει ο Χούρρης.